

Közvetlen demokrácia

Kötelező irodalom:

Előadásvázlat (http://alkjog.elte.hu/?page_id=3491)

Kijelölt joganyag (ld. az előadásvázlat végén)

2017. november 27.

ELTE ÁJK Alkotmányjogi Tanszék

Lukonits Ádám, tanársegéd

lukonits.adam@ajk.elte.hu

A téma felépítése

- 1., A hatalomgyakorlás formái (ld. előző előadás)
- 2., A közvetlen hatalomgyakorlás formái
- 3., Az országos és a helyi népszavazás
  - 3.1., Az alanyi kör
  - 3.2., A kezdeményezők
  - 3.3., A népszavazás tárgya
  - 3.4., A szervezéstől a benyújtásig
  - 3.5., A javasolt kérdés hitelesítése
  - 3.6., Az aláírások gyűjtése és ellenőrzése
  - 3.7., Az elrendeléstől a megtartásig
  - 3.8., A népszavazás érvényessége, eredményessége
  - 3.9., A népszavazás kötőereje
- 4., Az európai polgári kezdeményezés

1., A hatalomgyakorlás formái

- Annak megfelelően, hogy a nép a legfontosabb döntéseit választás és népszavazás formájában hozza meg, vagy pedig a népet a döntéshozatal során alapvetően a képviselői útján, rajtuk keresztül illeti meg a döntés, **közvetlen és közvetett demokráciáról** lehet beszélni
- A közvetlen demokrácia esetében **a politikai-hatalmi döntéseket az össznépszerű túlnyomó részét jelentő, aktív választójoggal rendelkező polgárok lényegében személyesen hozzák meg**, az államhatalmat túlnyomó részben maguk gyakorolják
- A modern, komplex társadalmakban azonban – amelyekben a társadalmi viszonyok rendkívül összetettek – a közvetlen demokrácia csak egészen szűk körben, korlátozott formában lehetséges, ezért a demokrácia megvalósulásának általában a közvetett, képviselők útján történő érvényesítése jellemző [ld. At. B) cikk (4) bek., 52/1997. (X. 14.) AB hat. (*sic!*)]

2., A közvetlen hatalomgyakorlás formái

- A közvetlen demokrácia **klasszikus intézményei** között hármat szoktunk felsorolni: **(i) a népgyűlést, (ii) a népszavazást**, ezen belül is a plebiszcitumot és a referendumot, illetve **(iii) a népi kezdeményezést**
- **A népszavazások** alapvetően ötféleképpen csoportosíthatók:
  - (i) alkotmányos, törvényhozási vagy önkormányzati népszavazások**
  - (ii) preventív vagy szukcesszív népszavazások**
  - (iii) konstitutív vagy abrogatív népszavazások**
  - (iv) kötelező vagy fakultatív népszavazások**
  - (v) konzultatív vagy ügydöntő népszavazások**

3., Az országos és a helyi népszavazás

- Az országos és a helyi népszavazás szabályozása az Alaptörvényből, a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvényből (Nsztv.), a bírói joggyakorlatból, illetve a különféle választási szervek gyakorlatából ismerhető meg
- A két jogintézmény szabályanyaga nagyvonalakban követi egymást
- Sorrendben, kilenc dolog vizsgálandó: **(i) az alanyi kör, (ii) a kezdeményezők köre, (iii) a népszavazás tárgya, (iv) a szervezéstől a benyújtásig terjedő szakasz, (v) a hitelesítés, (vi) az aláírásgyűjtés és annak ellenőrzése, (vii) a népszavazás elrendelésétől a népszavazás megtartásáig terjedő szakasz, (viii) a népszavazás érvényessége és eredményessége, valamint (ix) a népszavazás kötőereje**

3.1., Az alanyi kör

Országos népszavazás [At. XXIII. cikk (7) bek.]	Helyi népszavazás [At. XXIII. cikk (7) bek.]
Aki az országgyűlési képviselők választásán választó	Aki a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán választó

3.2., A kezdeményezők

Országos népszavazás [At. 8. cikk (1) bek.]	Helyi népszavazás [Nsztv. 34. § (1)-(2) bek.]
<p>Min. 200 000 választópolgár (kötelező)</p> <p>Min. 100 000 választópolgár (fakultatív)</p> <p>KE (fakultatív)</p> <p>K (fakultatív)</p>	<p>Az önkormányzati rendeletben meghatározott számú választópolgár, ami nem lehet kevesebb 10%-nál, és nem lehet több 25%-nál (kötelező)</p> <p>A képviselő-testület tagjainak legalább 1/4-e (fakultatív)</p> <p>A képviselő-testület bizottsága (fakultatív)</p>

3.3., A népszavazás tárgya

Országos népszavazás [At. 8. cikk (2)-(3) bek.]	Helyi népszavazás [Nsztv. 32. § (1)-(2) bek., 33. §]
<p>Az OGY feladat- és hatáskörébe tartozó kérdés, kivéve:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az Alaptörvény módosítása • a központi költségvetés és a kapcsolódó pénzügyi kérdések • a képviselők és polgármesterek választása • a nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség • az OGY személyi és szervezetalakítási kérdései • az OGY feloszlása • a képviselő-testület feloszlása • a különleges jogrend kihirdetése és fenntartása • a katonai műveletekben való részvétel • a közkegyelem gyakorlása	<p>A helyi önkormányzat képviselő-testületének hatáskörébe tartozó ügy, kivéve:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a helyi költségvetés és a kapcsolódó pénzügyi kérdések • a képviselő-testület személyi és szervezetalakítási kérdései • a képviselő-testület feloszlása <p>Kötelező népszavazást tartani abban a kérdésben, amelyben törvény vagy önkormányzati rendelet ezt előírja</p>

3.4., A szervezéstől a benyújtásig

Országos népszavazás [Nsztv. 2. § (1) bek., 3. § (1)-(2) bek., 4. § (1) bek., 5. §, 9. § (1) bek.]	Helyi népszavazás [Nsztv. 35. § (1) bek., 36. § (1)-(2) bek., 39. § (1) bek.]
<p>Kezdeményezést választópolgár, párt vagy nem párt jogállású egyesület szervezhet</p> <p>A népszavazásra javasolt kérdést az NVB-hez kell benyújtani, és min. 20, max. 30 választópolgár támogató aláírásával kell ellátni</p> <p>A KE és a K által javasolt kérdést elég az NVB-hez benyújtani</p> <p>Egy aláírásgyűjtő íven egy kérdés szerepelhet</p> <p>A kérdést úgy kell megfogalmazni, hogy egyértelmű legyen</p>	<p>Kezdeményezést választópolgár, párt vagy nem párt jogállású egyesület szervezhet</p> <p>A népszavazásra javasolt kérdést a HVB-hez kell benyújtani</p> <p>Egy aláírásgyűjtő íven egy kérdés szerepelhet</p> <p>A kérdést úgy kell megfogalmazni, hogy egyértelmű legyen</p>

3.5., A javasolt kérdés hitelesítése

Országos népszavazás [Nsztv. 10. § (1)-(2) bek., 11. § (1) bek., 12. §, 29. § (1) bek., 30. § (1)-(2) bek.]	Helyi népszavazás [Nsztv. 40. § (1)-(2) bek., 41. § (1)-(2) bek., 57. §]
<p>Az NVI elnöke a kérdés hitelesítését elutasítja, ha a népszavazás jogintézményének alkotmányos céljával és rendeltetésével nyilvánvalóan ellentétes, vagy ha nem felel meg a formai követelményeknek (formai vizsgálat)</p> <p>Az NVB a kérdést akkor hitelesíti, ha az Alaptörvényben és az Nsztv-ben foglalt követelményeknek megfelel (tartalmi vizsgálat)</p> <p>Az NVB elnöke a kérdés hitelesítését visszautasítja, ha szeméremsértő vagy más módon megbotránkoztató kifejezést tartalmaz (tartalmi vizsgálat)</p>	<p>A HVI vezetője a kérdés hitelesítését elutasítja, ha a népszavazás jogintézményének alkotmányos céljával és rendeltetésével nyilvánvalóan ellentétes, vagy ha nem felel meg a formai követelményeknek (formai vizsgálat)</p> <p>A HVB a kérdést akkor hitelesíti, ha az Alaptörvényben és az Nsztv-ben foglalt követelményeknek megfelel (tartalmi vizsgálat)</p>

3.6., Az aláírások gyűjtése és ellenőrzése

<p style="text-align: center;">Országos népszavazás [Nsztv. 14. § (1), (4) bek., 15. § (1) bek., 19. § (1) bek., 20. §, 21. § (1) bek., 22. § (3) bek., 28. § (2) bek.]</p>	<p style="text-align: center;">Helyi népszavazás [Nsztv. 43. § (1) bek., 44. § (1) bek., 47. § (1) bek., 48. §, 49. § (1) bek., 56. § (2) bek.]</p>
<p>A kezdeményezést az NVI által kiadott aláírásgyűjtő íven lehet támogatni</p> <p>A támogató aláírás nem vonható vissza</p> <p>Az aláírások 120 napig gyűjthetők</p> <p>Az aláírások benyújtása után a kezdeményezés nem vonható vissza</p> <p>Az aláírásokat az NVI ellenőrzi, az eredményt az NVB állapítja meg</p> <p>A KE-nek és a K-nak nem kell aláírásokat gyűjtenie, a hitelesített kérdésüket az NVB elnöke megküldi az OGY elnökének</p>	<p>A kezdeményezést a HVI által kiadott aláírásgyűjtő íven lehet támogatni</p> <p>A támogató aláírás nem vonható vissza</p> <p>Az aláírások 30 napig gyűjthetők</p> <p>Az aláírások benyújtása után a kezdeményezés nem vonható vissza</p> <p>Az aláírásokat a HVB ellenőrzi, és az eredményt is ő állapítja meg</p>

3.7., Az elrendeléstől a megtartásig

Országos népszavazás [Nsztv. 25. § (2) bek., 26. §, 67. § (1) bek., Abtv. 33. § (1)-(3) bek.]	Helyi népszavazás [Nsztv. 53-54. §, 58. § (1), (3) bek., 81. § (1) bek.]
<p>A fakultatív népszavazás elrendeléséről az OGY dönt (a kötelező népszavazást köteles elrendelni)</p> <p>A népszavazás időpontját a KE tűzi ki</p> <p>A KE és a K a népszavazás elrendeléséig vonhatja vissza a kezdeményezését</p> <p>A népszavazást a választási eljárás szabályai szerint kell megtartani</p>	<p>A fakultatív népszavazás elrendeléséről a képviselő-testület dönt (a kötelező népszavazást köteles elrendelni)</p> <p>A népszavazás időpontját a HVB tűzi ki</p> <p>A képviselő-testület bizottsága, illetve tagja az elrendelésig vonhatja vissza a kezdeményezését</p> <p>A népszavazást a választási eljárás szabályai szerint kell megtartani</p>

3.8., Érvényesség, eredményesség

Országos népszavazás [At. 8. cikk (4) bek.]	Helyi népszavazás (Nsztv. 59. §)
<p>Érvényes, ha az összes választópolgár több mint fele érvényesen szavazott</p> <p>Eredményes, ha az érvényesen szavazó választópolgárok több mint fele a megfogalmazott kérdésre azonos választ adott</p>	<p>Érvényes, ha a választópolgárok több mint fele érvényesen szavazott</p> <p>Eredményes, ha az érvényesen szavazó választópolgárok több mint fele a megfogalmazott kérdésre azonos választ adott</p>

3.9., A népszavazás kötőereje

Országos népszavazás [Nsztv. 31. § (1)-(2) bek.]	Helyi népszavazás [Nsztv. 60. § (1)-(2) bek.]
<p>Az OGY köteles 180 napon belül a népszavazás eredményének megfelelő törvényt megalkotni</p> <p>A népszavazással hozott döntés az OGY-re 3 évig kötelező</p>	<p>A képviselő-testület köteles 180 napon belül a népszavazás eredményének megfelelő törvényt megalkotni</p> <p>A népszavazással hozott döntés a képviselő testületre 1 évig kötelező</p>

4., Az európai polgári kezdeményezés

- Az európai polgári kezdeményezés az **Európai Bizottsághoz benyújtott javaslat, amelyben felkéri a Bizottságot, hogy hatáskörén belül terjesszen elő jogalkotási tervezetet az alapszerződések végrehajtása céljából**
- A szabályozás leginkább az uniós alapszerződésekből, illetve a polgári kezdeményezésről szóló, az Európai Parlament és a Tanács által közösen elfogadott 211/2011/ EU rendeletből (EPK rendelet) ismerhető meg
- A résztvevőknek uniós polgároknak kell lenniük, akik elérték az európai parlamenti választásokon való részvételre jogosító életkort
- A szervezőknek (kezdeményezőknél) polgári bizottságot kell létrehozniuk, amely legalább 7 olyan személyből áll, akik legalább 7 különböző tagállamban rendelkeznek lakóhellyel

4., Az európai polgári kezdeményezés

- Bármely olyan területre vonatkozóan lehet polgári kezdeményezéssel élni, amelyen a Bizottság hatáskörébe tartozik a jogalkotási javaslatok előterjesztése
- A támogató nyilatkozatokat a javasolt polgári kezdeményezés nyilvántartásba vételétől számított legfeljebb 12 hónapon keresztül lehet gyűjteni
- Az aláíróknak legalább a tagállamok egynegyedéből kell származniuk, akiknek a nyilvántartásba vétel időpontjában el kell érniük az EPK rendelet melléklete által meghatározott, a tagállamok méreteihez igazodó minimális szavazatszámokat (Magyarország esetében ez 16 500 aláírás), de legalább 1 millió aláírást
- A Bizottság nem köteles a kezdeményezés nyomán jogalkotási javaslatot előterjeszteni

**Köszönöm megtisztelő
figyelmüket!**